

Politeja

Nr 2(89), 2024, s. 101-116

<https://doi.org/10.12797/Politeja.20.2024.89.05>

Licencja: CC BY-NC-ND 4.0

Joanna BAR

Uniwersytet Jagielloński

j.bar@uj.edu.pl

WYSIŁKI POLITYCZNE SOMALII O PRZYJĘCIE DO WSPÓLNOTY WSCHODNIOAFRYKAŃSKIEJ (EAC) JAKO ZNACZĄCY KROK NA RZECZ PROCESU STABILIZACJI PAŃSTWA I REGIONU

ABSTRACT Somalia's Political Efforts to Join the East African Community (EAC) as a Significant Step in the Process of Stabilizing the State and the Region

On 31 May 2023, the Extraordinary Summit of Heads of State of the East African Community (EAC) adopted the report on the verification of the accession application of the Federal Republic of Somalia, while deciding to start accession negotiations with immediate effect. The purpose of this article is to attempt to assess this decision, in the context of the admission of one of the world's most unstable states to a sub-regional organisation that is considered the most advanced in achieving integration goals across the African continent. Due to the fact that Somalia became a member of the Community on 15 December 2023 – almost simultaneously with the submission of this text – an objective assessment of the impact of this decision is not yet possible, but it is possible to attempt to answer questions concerning the political and economic objectives of the accession process undertaken, as well as the potential consequences of its positive implementation.

Keywords: East African Community, East Africa, Somalia, regionalism

Słowa kluczowe: Wspólnota Wschodnioafrykańska, Afryka Wschodnia, Somalia, regionalizm

WPROWADZENIE

6 czerwca 2023 roku opublikowano komunikat prasowy Sekretariatu Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej (*East African Community*, EAC) dotyczący przebiegu obrad 21. nadzwyczajnego szczytu szefów państw Wspólnoty, zwołanego 31 maja 2023 roku w Bujumburze (Burundi). W komunikacie tym została zawarta informacja o przyjęciu sprawozdania z weryfikacji wniosku akcesyjnego Federalnej Republiki Somalii oraz o rozpoczęciu ze skutkiem natychmiastowym negocjacji akcesyjnych¹. Doświadczenia ubiegłych lat, związane z przebiegiem procesów akcesyjnych Republiki Sudanu Południowego i Demokratycznej Republiki Konga, wskazywały, że wstępna decyzja o przyjęciu Somalii już zapadła i po zaakceptowaniu wynegocjowanych postanowień państwo to stanie się ósmym członkiem Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej. Tak też się stało. Traktat akcesyjny Somalii został podpisany 15 grudnia 2023 roku².

Wspólnota Wschodnioafrykańska, czyli subregionalna organizacja międzyrządowa założona w 1999 roku, jest jedną z ośmiu Regionalnych Wspólnot Gospodarczych (*Regional Economic Communities*, REC), akceptujących nadrzędną pozycję Unii Afrykańskiej i uznawanych przez Komisję Gospodarczą ONZ ds. Afryki (*United Nations Economic Commission for Africa*, UNECA). Ze względu na dotychczasowe osiągnięcia Wspólnota Wschodnioafrykańska uważana jest za najbardziej zaawansowaną w osiąganiu celów integracyjnych w skali całego kontynentu afrykańskiego³. Sukcesy – wypracowane w składzie państw założycielskich (Kenii, Ugandy, Tanzanii) oraz przyjętych do Wspólnoty w 2007 Burundi i Rwandy – umożliwiły realizację ambitnych planów dotyczących rozszerzenia składu organizacji o dwóch nowych członków, Sudan Południowy (2016) i Demokratyczną Republikę Konga (2022). Zasadność takiego posunięcia w obu przypadkach była poddawana w wątpliwość, nie tylko ze względu na rozszerzanie granic Wspólnoty poza wynikający z jej nazwy obszar geograficzny, lecz przede wszystkim w obawie o potencjalne problemy związane z przyjęciem do organizacji państw silnie dysfunkcyjnych, które od lat nie były w stanie samodzielnie wypracować stabilności politycznej. Z podobną obawą przyjmuje się decyzję o rozpoczęciu i szybkiej finalizacji nowego procesu akcesyjnego dotyczącego kraju, który od ponad 30 lat pogrążony jest w konflikcie wewnętrznym, a jego władze nie są w stanie realizować podstawowych funkcji wymaganych od państwa i jego instytucji: zapewnienia porządku i bezpieczeństwa oraz skutecznej kontroli terytorium znajdującego się w jego granicach.

¹ *Summit Adopts Verification Report of Somalia to Join EAC*, East African Community, 6 VI 2023, [online] <https://www.eac.int/press-releases/2817-summit-adopts-verification-report-of-somalia-to-join-eac>, 27 XII 2023.

² *Communiqué on the Signing of the Treaty of Accession of the Federal Republic of Somalia to the Treaty for the Establishment of the East African Community*, East African Community, 15 XII 2023, [online] <https://www.eac.int/communiqué/2991-communiqué-on-the-signing-of-the-treaty-of-accession-of-somalia-to-the-eac-treaty>, 27 XII 2023.

³ W. Lizak, *Afrykańskie instytucje bezpieczeństwa*, Warszawa 2012, s. 425.

Celem niniejszego artykułu jest więc próba odpowiedzi na pytania dotyczące celów podjętego procesu akcesyjnego (zarówno politycznych, jak i ekonomicznych) oraz potencjalnych skutków jego realizacji.

Choć głównym punktem odniesienia i podstawową jednostką analizy pozostaje państwo, a więc jeden z fundamentalnych przedmiotów badań w naukach politycznych i stosunkach międzynarodowych, to w przebiegu procesu badawczego podkreślono także znaczenie regionalizmu i procesów integracyjnych, które w istotny sposób kształtują rozwój poszczególnych państw i stabilność gospodarczą regionu jako całości⁴. Zgodnie z teorią zmiany politycznej (oraz nawiązującymi do niej koncepcjami modernizacji i teorii rozwoju zależnego) stawiano pytania o determinanty procesu zmian zachodzących w Federalnej Republice Somalii – w odniesieniu do zewnętrznych (w tym przypadku) uwarunkowań transformacji instytucji, systemu politycznego i procesów demokratyzacji⁵. Przyjęty cel badań pośrednio determinował wybór metody badawczej. Wybrano studium przypadku, jako metodę zdominowaną przez strategię jakościową, doceniając znaczenie szerokiej kontekstualizacji zdarzeń i wyjątkowości badanego obiektu, w połączeniu z dążeniem do dogłębnego zrozumienia problemu wraz z jego złożonością i wyjątkowością⁶.

Wybór ten miał bezpośredni wpływ na strukturę artykułu i jego układ chronologiczny oraz problemowy. Punktem wyjścia analizy stała się skrótowa prezentacja genezy Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej, etapów rozwoju i najważniejszych osiągnięć, a także wyzwań wynikających ze stopniowego poszerzania składu członkowskiego. Następnie przedstawione zostały główne etapy konfliktu wewnętrznego w Somalii, który rozgorzał po obaleniu dyktatury Siada Barre w 1991 roku. Podkreślenie długotrwałego okresu niestabilności, a zarazem potrzeby skutecznego zakończenia konfliktu uznano za niezbędne dla zrozumienia wątpliwości dotyczących zasadności podjęcia negocjacji związanych z warunkami przyjęcia tego państwa do Wspólnoty. Kolejna część opracowania poświęcona będzie natomiast przebiegowi procesu akcesyjnego i okolicznościom jego pomyślnego sfinalizowania.

Podstawą niniejszego tekstu była literatura przedmiotu oraz materiały pozyskane ze źródeł i opracowań internetowych, w tym w szczególności dane dostępne na oficjalnych stronach Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej (<http://www.eac.int/>), somalijskich instytucji rządowych (biura premiera i poszczególnych ministerstw) oraz misji stabilizacyjnych Unii Afrykańskiej (AMISOM/ATMIS) i Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNSOM). Równie istotne dla prowadzonych badań okazały się raporty i rankingi uznanych think tanków, w tym przede wszystkim Indeksu Państw Niestabilnych (*Fragile State Index*) oraz Indeksu Afrykańskich Rządów Ibrahima (*Ibrahim Index of African Governance*, IIAI)⁷.

⁴ *Problemy regionalne Azji, Afryki i Bliskiego Wschodu u progu XXI wieku*, red. A. Mania, M. Grabowski, J. Mormul, Warszawa 2018.

⁵ K. Sobolewska-Mysłik, *Zmiana polityczna. Reorientacja perspektywy badawczej*, [w:] *Studia z teorii zmiany politycznej*, red. A. Mania, Kraków 1994, s. 39-45, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Nauk Politycznych*, 53.

⁶ R.K. Yin, *Case Study Research. Design and Methods*, Los Angeles–London 2009.

⁷ Niestety jeden z ważniejszych mierników rozwoju społeczno-ekonomicznego państw, Wskaźnik Rozwoju Społecznego (*Human Development Index*, HDI), nie uwzględnia w swym rankingu Somalii – lecz

Warto zaznaczyć także, że o ile Somalia doczekała się w ostatnich latach sporej grupy analiz i opracowań tematycznych, o tyle pisano o niej głównie w kontekstach wieloletniego konfliktu wewnętrznego, rozpadu państwa, piractwa morskiego i zagrożenia terrorystycznego ze strony fundamentalistów islamskich; w każdym przypadku w odniesieniu do problemów niestabilności regionu Rogu Afryki. Nowością ujęcia niniejszego artykułu jest natomiast odniesienie polityki somalijskiej do relacji z państwami całego regionu Afryki Wschodniej, a nie tylko wobec najbliższego sąsiada – Kenii, z którym dwustronne relacje uwarunkowane były względami historycznymi i etnicznymi. Stosowny przegląd literatury przedmiotu, zarówno polskiej, jak i obcojęzycznej, został zawarty w indeksie bibliograficznym.

WSPÓLNOTA WSCHODNIOAFRYKAŃSKA: GENEZA ORGANIZACJI, NAJWAŻNIEJSZE SUKCESY I EWOLUCJA

Historia Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej związana jest z kolonialną przeszłością trzech państw Afryki Wschodniej (Kenii, Ugandy, od 1922 roku także Tanzanii) oraz z celami polityki brytyjskiej w regionie, zarówno gospodarczymi, jak i politycznymi. Budowa linii kolejowej łączącej wybrzeże Oceanu Indyjskiego z kluczowymi punktami osadniczymi i strategicznymi w Kenii i Ugandzie miała otworzyć te obszary na rozwój osadnictwa, rolnictwa i handlu. W latach 1905-1940, jeszcze przed utworzeniem oficjalnych struktur regionalnych, powstały instytucje wspólne dla wszystkich posiadłości brytyjskich w Afryce Wschodniej, z unią celną na czele, takie jak: Rada Walutowa Afryki Wschodniej, Sąd Apelacyjny dla Afryki Wschodniej, Wspólna Rada Gospodarcza czy Konferencja Gubernatorów Afryki Wschodniej⁸.

W 1967 roku, a więc już po uzyskaniu niepodległości przez Kenię, Ugandę i Tanzanię, podpisano Traktat o Współpracy Wschodnioafrykańskiej powołujący do życia Wspólnotę Wschodnioafrykańską, zaś ustanowiona wówczas Wschodnioafrykańska Unia Celna została oceniona jako *najbardziej zaawansowana regionalna umowa handlowa na świecie*⁹. Priorytetowymi celami powstałej wówczas Wspólnoty było stworzenie wspólnego rynku, wspólnych taryf celnych oraz podobnego zakresu usług publicznych, a tym samym uzyskanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego w całym regionie. Niestety, optymistyczne perspektywy trwałej integracji gospodarczej nie przełożyły się na skuteczne i trwałe rozwiązania. Już w 1968, a więc zaledwie po niespełna roku działalności, upadła Wschodnioafrykańska Rada Walutowa, niwecząc plany ustanowienia w przyszłości trwałej unii monetarnej. Symbolicznym momentem

---

jego potencjalny przekaz z powodzeniem zastąpiono wynikami pozyskanymi z Indeksu Afrykańskich Rządów Ibrahima (*Ibrahim Index of African Governance*, IIAG), związanego ściśle z kondycją polityczno-ekonomiczną państw afrykańskich i oceniającego jakość rządów pod kątem świadczenia dóbr dla obywateli.

⁸ B.I.M. Katembo, *Pan Africanism and Development: The East African Community Model*, „The Journal of Pan African Studies” 2008, vol. 2, no. 4, s. 108.

⁹ F.A.S.T. Matambalya, *Challenges of the EAC Common Market*, [w:] *Deepening East African Community (EAC) Integration*, red. H.M. Stahl, Dar es Salaam 2007, s. 46.

zakończenia działalności organizacji było zamknięcie Sekretariatu Wspólnoty, który przestał funkcjonować w grudniu 1978 roku.

Współcześnie przyjmuje się, że najważniejszym czynnikiem niepowodzenia tej ambitnej inicjatywy integracyjnej był brak woli współpracy ówczesnych przywódców państw członkowskich, a także poważny konflikt istniejący pomiędzy prezydentami Ugandy (Idi Amin) i Tanzanii (Julius Nyerere). Na powyższą okoliczność nałożyły się także nieefektywna administracja, napięcia gospodarcze spowodowane nierównym poziomem rozwoju państw członkowskich oraz różnice polityczne, wynikające z prozachodniej orientacji Kenii i socjalistycznych rozwiązań promowanych w Tanzanii¹⁰. W 1984 roku, już po upadku dyktatury Idi Amina, udało się jednak wynegocjować porozumienie mediacyjne w sprawie podziału aktywów i pasywów Wspólnoty, zaś w 1986 powstała trójstronna grupa robocza, powołana w celu określenia możliwych form przyszłej współpracy.

Traktat założycielski odnowionej Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej ostatecznie podpisano 30 listopada 1999 roku. Wszedł w życie 7 lipca 2000, po ratyfikacji przez trzy kraje założycielskie: Kenię, Ugandę i Tanzanię. Siedziba organizacji, podobnie jak w przypadku jej poprzedniczki, została ustanowiona w położonej na terenie Tanzanii Aruszy. Głównym celem współcześnie istniejącej organizacji jest dążenie do zbudowania dobrze prosperującej, konkurencyjnej, bezpiecznej, stabilnej i politycznie zjednoczonej Afryki Wschodniej. Wspólnota promuje cztery filary integracji: unię celną, wspólny rynek, unię walutową oraz – w przyszłości – federację polityczną, stopniowo i konsekwentnie wprowadzając przyjęte ustalenia w życie. Protokół w sprawie utworzenia unii celnej podpisano w 2004 roku; weszła w życie na okres przejściowy w 2005, a w pełni obowiązuje od 2010. Protokół w sprawie utworzenia wspólnego rynku podpisano w 2009, wszedł w życie w 2010. Obecnie trwają prace nad wdrożeniem planów utworzenia Wschodnioafrykańskiej Unii Walutowej (EAMU) i unii politycznej¹¹.

Burundi i Rwanda przystąpiły do Wspólnoty 18 czerwca 2007 roku, uzyskując pełne prawa członkowskie już 1 lipca. Decyzja władz obu państw, dotycząca rozpoczęcia procesu akcesyjnego, z pewnością była świadectwem dostrzegalnych sukcesów Wspólnoty, w ramach której od 2005 zaczęła funkcjonować unia celna. Ze strony Wspólnoty zaś decyzja o przyjęciu Rwandy i Burundi była nie tylko wyrazem woli zerwania z dotychczas przestrzeganą polityką zachowywania tradycji historycznej, podporządkowanej wspólnej przynależności kolonialnej do Imperium Brytyjskiego¹², lecz także wymiernym dowodem jej stabilności i możliwości dalszego rozwoju.

Kolejny etap rozszerzenia składu członków nastąpił w 2016 roku, wraz z przyjęciem do Wspólnoty Republiki Sudanu Południowego¹³. Wzbudziło to wiele kontrowersji,

¹⁰ W. Lizak, *Afrykańskie instytucje...*, s. 425.

¹¹ *Pillars of EAC Regional Integration*, East African Community, [online] <https://www.eac.int/integration-pillars>, 1 VII 2023.

¹² Burundi i Rwanda w okresie przed I wojną światową stanowiły część Niemieckiej Afryki Wschodniej, po jej zakończeniu zaś przekazane zostały Belgii – formalnie jako terytorium powiernicze Ligi Narodów, a następnie jako terytorium mandatowe ONZ.

¹³ *Milestones of EAC Integration*, East African Community, [online] <https://www.eac.int/eac-history>, 1 VII 2023.

gdyż w momencie akcesji Sudan Południowy w pełni spełniał jedynie jedno kryterium przyzwalające na ten krok, mianowicie kryterium geograficzne, zakładające konieczność posiadania wspólnej granicy z państwami członkowskimi. Podobnie jak w przypadku Burundi i Rwandy, dążenia Sudanu Południowego do „zakotwiczenia się” w stabilnej organizacji subregionalnej wydawały się całkowicie zrozumiałe, jednak w tej sytuacji chodziło nie tylko o wymierne sukcesy integracyjne Wspólnoty czy obiektywnie istniejące więzi historyczne, etniczne i religijne, lecz przede wszystkim o potrzebę wsparcia pokonfliktowej odbudowy państwa i pozyskania skutecznej pomocy w rozwiązaniu poważnych problemów gospodarczych, wynikających z rozdzielenia się państw sudańskich i wrogich relacji z północnym sąsiadem.

Decyzja o przyjęciu Sudanu Południowego do EAC, analizowana z punktu widzenia interesów Wspólnoty, była zdeterminowana potencjalnymi korzyściami gospodarczymi, czyli ułatwionym dostępem do bogatych zasobów ropy naftowej i wody. Spodziewano się, iż spełnienie wymogów Traktatu o Założeniu Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej (*Treaty for Establishment of the East African Community*, TEAC)¹⁴ – szczególnie artykułu 3 (*Membership of the Community*) odnoszącego się między innymi do kryteriów ewentualnego przyjęcia nowych członków¹⁵ – zostanie dokonane ponownie już po zawarciu umowy akcesyjnej, w oparciu o spodziewane obopólne korzyści i z aktywnym wsparciem Wspólnoty. Faktycznie, starania o uzyskanie członkostwa były główną motywacją władz Sudanu Południowego do zawarcia trwałego porozumienia pokojowego. Pierwszy Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (*Transitional Government of National Unity*, TGoNU) powstał wiosną 2016 roku, niemalże w przeddzień decyzji zezwalającej na przystąpienie Sudanu Południowego do Wspólnoty, zaś ówczesni przywódcy stron konfliktu, Salva Kiir Mayardit i Riek Machar, podzielili się władzą i również obecnie (stan na grudzień 2023 roku) podtrzymują warunki porozumienia, pełniąc funkcje odpowiednio prezydenta i wiceprezydenta państwa.

Kolejnym członkiem Wspólnoty stała się Demokratyczna Republika Konga, przyjęta do organizacji w 2022 roku. Podobnie jak w opisywanym wyżej przypadku, zewnętrzni komentatorzy oceniali decyzję o rozpoczęciu procesu akcesyjnego w powiązaniu z potencjalnymi zyskami Wspólnoty z preferencyjnego dostępu do bogatych złóż naturalnych Konga, uznanymi jako ważniejsze od potencjalnych zagrożeń wynikających z niestabilności państwa. W ocenie tego posunięcia zdziwienie budziło jednak przede wszystkim położenie geograficzne Demokratycznej Republiki Konga, która co prawda posiada wspólne granice z państwami Wspólnoty (Tanzanią, Burundi, Rwandą, Ugandą i Sudanem Południowym) i nie sposób także zaprzeczyć jej dotychczasowym więzom i współzależnościom ze wschodnimi sąsiadami, lecz jednocześnie trudno

¹⁴ *The Treaty for the Establishment of the East African Community*, Arusha 2002, [online] https://www.eala.org/uploads/The_Treaty_for_the_Establishment_of_the_East_Africa_Community_2006_1999.pdf, 1 VII 2023.

¹⁵ Między innymi: przestrzegania powszechnie akceptowanych zasad dobrych rządów, demokracji, rządów prawa, praw człowieka i sprawiedliwości społecznej, potencjalnego wkładu we wzmocnienie integracji w regionie Afryki Wschodniej, założenia i utrzymania gospodarki rynkowej oraz polityk społecznych i ekonomicznych kompatybilnych z [politykami] Wspólnoty.

uznać graniczące z Atlantykiem państwo za położone w regionie Afryki Wschodniej. Proces akcesyjny został jednak przeprowadzony pomyślnie. Przyjęcie do Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej raz jeszcze stało się silnym bodźcem dla wzmocnienia pozycji rządu centralnego, procesu odbudowy państwa oraz naprawy trudnych relacji ze wschodnimi sąsiadami¹⁶.

GENEZA KONFLIKTU WEWNĘTRZNEGO SOMALII I PRÓBY ODBUDOWY PAŃSTWA

Wieloletni kryzys wewnętrzny w Somalii rozgorzał w styczniu 1991 roku, gdy po obaleniu Mohammeda Siada Barre liderzy opozycji nie byli w stanie wspólnie przeprowadzić procesu transformacji państwa, zaś nowy prezydent (Ali Mahdi Mohamed) nie sprawował faktycznej władzy nad całością terytorium i nie zapobiegł jego rozpadowi.

Już w maju 1991 od Somalii odłączyła się jej północna część, Somaliland, a siedem lat później niezależność ogłosił Puntland, położony w północno-wschodniej części kraju. Z nieudolności władz centralnych skorzystali nie tylko przywódcy wrogich sobie klanów, lecz także fundamentaliści islamscy, którzy w 2006 przejęli stolicę, Mogadishu, i pod sztandarem utworzonej w tym samym roku Unii Trybunałów Islamskich (*Islamic Courts Union*) zaczęli rozszerzać swe wpływy na całą południową Somalię. Ich zbrojnym ramieniem stała się organizacja paramilitarna Harakat al-Shabaab al-Mujahidin, znana jako Al-Shabaab, która począwszy od drugiej połowy 2006 utrzymywała kontrolę nad strategicznymi punktami południowej Somalii, prowadząc wojnę partyzancką przeciwko rządowi federalnemu i organizując zarazem szereg zamachów terrorystycznych, zarówno w samej Somalii, jak i poza jej granicami (w Dżibuti, Ugandzie i Kenii). Przejęcia trwałej kontroli nad całością państwa przez islamistów udało się uniknąć dzięki interwencji etiopskiej przeprowadzonej w 2006 (Etiopia występowała wówczas przeciwko planom utworzenia Wielkiej Somalii, w której granicach miałyby znaleźć się także etiopski Ogaden), a następnie powołaniu i wielokrotnemu odnawianiu mandatu operacji pokojowej AMISOM (*African Union Mission to Somalia*), powołanej w 2007 przez Radę Pokoju i Bezpieczeństwa Unii Afrykańskiej¹⁷.

Wzrost wpływów fundamentalistów islamskich w regionie oraz umiędzynarodowienie konfliktu wymusiło bardziej stanowczą reakcję społeczności międzynarodowej, która począwszy od 1991 roku bezskutecznie prowadziła negocjacje ze skonfliktowanymi przywódcami somalijskich klanów. Mimo wieloletnich niepowodzeń kolejnych inicjatyw rozjemczych, w tym fiaska operacji humanitarnej „Przywrócić nadzieję” (*Operation Restore Hope*, 1992-1994) i wspierających ją dwóch misji ONZ (*United Nations Operation in Somalia*, UNOSOM I i UNOSOM II), rozmowy

¹⁶ J. Bar, *Accession of the Democratic Republic of the Congo to the East African Community: a Treat to Regional Security or an Opportunity for the Peacebuilding Process?*, „Polish Political Science Review” 2023, vol. 11, no. 1, s. 102-115.

¹⁷ *AMISOM Background*, AMISOM. African Union Mission in Somalia, 8 IX 2015, [online] <http://amisom-au.org/amisom-background>, 1 VII 2023.

rozjemcze były kontynuowane i w 2000 roku zdołano powołać tymczasowy rząd narodowy (*Transitional National Government*, TNG), który po kolejnych turach negocjacji i przetarasowaniach personalnych w 2004 zdobył uznanie liderów zwaśnionych stron jako Tymczasowy Rząd Federalny (*Transitional Federal Government*, TFG), firmujący swym autorytetem nową, federalną strukturę państwa¹⁸. Jednak dopiero w 2005 nowe władze mogły powrócić z emigracji i rozpocząć urzędowanie w Somalii, w miejscowości Baydhabo (Baidoa) położonej w południowej części kraju¹⁹, zaś w 2012 zdołano przeprowadzić pierwsze prowizoryczne wybory do parlamentu federalnego i rządu; wówczas też przyjęta została tymczasowa konstytucja, potwierdzająca federalny charakter państwa. W 2013 oddziały AMISOM i wojska etiopskie ostatecznie przejęły kontrolę nad Mogadishu i kluczowymi regionami w kraju, ograniczając swobodę działania Al-Shabaab i zasięg terytoriów kontrolowanych przez islamskie bojówki. Sukcesy nieformalnej koalicji antyislamskiej, jakie nałożyły się na konflikt wewnętrzny w strukturach Al-Shabaab, doprowadziły do sytuacji, w której w 2016 roku udało się doprowadzić do przeprowadzenia referendum konstytucyjnego, wyborów parlamentarnych i prezydenckich. Ponieważ uznano, iż w ówczesnej sytuacji politycznej przeprowadzenie wyborów powszechnych ze względów organizacyjnych jest niemożliwe, proces wyborczy został opracowany z myślą o zwiększeniu partycypacji politycznej obywateli w porównaniu do wyborów z 2012 i dążeniu do organizacji wyborów w pełni powszechnych w roku 2020. Zdecydowano, iż miejsca w parlamencie zostaną rozdzielone między istniejące i powstające federalne państwa członkowskie, z przyznaniem kwot dla kobiet.

Wybory do parlamentu, pierwotnie przewidziane na jesień 2016, były odraczane dwukrotnie, ze względu na zagrożenie atakami terrorystycznymi. Ostatecznie przeprowadzono je w różnych terminach w poszczególnych regionach kraju, zaś uroczyste zaprzysiężenie członków nowego parlamentu odbyło się 27 grudnia 2016 roku. 8 lutego 2017 w wyborach powszechnych wybrano prezydenta (Mohamed Abdullahi Mohamed „Farmaajo”), a w marcu 2017 premiera (Hassan Ali Kheyre)²⁰. Mimo opóźnień i nieprawidłowości obserwowanych w procesie wyborczym wybory te bezsprzecznie stanowiły krok naprzód w procesie stabilizacji państwa.

Walka z Al-Shabaab trwała nieprzerwanie, równoległe do analizowanych procesów naprawy państwa. AMISOM, choć z założenia była misją pokojową, posiadała mandat do prowadzenia działań o charakterze zbrojnym, realizowanych w współpracy z somalijskimi siłami bezpieczeństwa, w celu stopniowego przekazywania odpowiedzialności za bezpieczeństwo stronie somalijskiej. Gdy w 2013 roku AMISOM wraz z wojskami etiopskimi zdołała przejąć kontrolę nad Mogadishu i kluczowymi regionami w kraju, sukces ten nałożył się na konflikt wewnętrzny w strukturach Al-Shabaab; jednak

¹⁸ K. Tlałka, *Somalia. Upadek i odbudowa*, Toruń 2018, s. 32.

¹⁹ B. Popławski, *Somalia 1990-2006*, Portal Spraw Zagranicznych, 14 II 2007, [online] <https://psz.pl/116-bezpieczenstwo/blazej-poplawski-somalia-1990-2006,1VII2023>.

²⁰ K. Sporadyk, *Lata nadziei, lata rozczarowań. Interwencje wojskowe w Somalii po 2006 roku*, Kraków 2018, s. 230.

w następnych dwóch latach skala ataków terrorystycznych nie malała, lecz rosła, zaś mandat AMISOM był kilkakrotnie przedłużany.

Współcześnie można ocenić, że najważniejszym osiągnięciem procesu odbudowy państwa było wyłonienie stabilnego zespołu władz centralnych. Obecny (od maja 2022 roku) prezydent państwa, Hassan Sheikh Mohamud, zastąpił w przewidzianym terminie swego poprzednika, wybranego w 2017 Mohameda Abdullahima Mohameda. Fakt, że od jesieni 2016 wybory odbywają się w przewidzianych terminach, że zgodnie z wolą wyborców ich rezultatem jest transfer władzy w ręce demokratycznie wybranych polityków cywilnych, stanowi pozytywną przesłankę dla pomyślnego przeprowadzenia procesu pokonfliktowej odbudowy państwa – i w kontekście ekonomicznym, i wobec możliwości realizacji funkcji zewnętrznej państwa.

Przed Somalią z pewnością pozostaje wiele zadań związanych z koniecznością odbudowy państwa ze zniszczeń spowodowanych wieloletnią wojną domową, zarówno materialnych, jak i związanych ze stratami ludzkimi i szeroko rozumianą utratą zaufania społecznego. W ostatnim opublikowanym Indeksie Afrykańskich Rządów Ibrahima za rok 2022 Somalia – w rankingu 54 państw, w analizowanych kategoriach (bezpieczeństwo i rządy prawa; uczestnictwo, prawa i integracja; fundamenty możliwości ekonomicznych; rozwój społeczny) – zajmuje każdorazowo drugie lub trzecie miejsce od końca²¹. I choć wskaźniki liczbowe wykazują nieznaczną tendencję do poprawy, oczywistym jest, że przed władzami Somalii jest jeszcze długa droga do osiągnięcia minimum stabilności społeczno-ekonomicznej państwa i jego obywateli.

Dyskusyjną pozostaje także kwestia tego, czy władze Somalii są obecnie w stanie kontrolować państwo w jego granicach, nie tylko w aspekcie długofalowych skutków secesji Somalilandu, lecz również wobec zagrożenia atakami terrorystów islamskich. Według Indeksu Państw Niestabilnych z 2023 Somalia zajęła niechlubną pozycję najbardziej niestabilnego państwa w skali świata, od 2008 zajmując we wspomnianym rankingu wymiennie miejsce pierwsze lub drugie²². W aspekcie prób przełamania wysokiej niestabilności należy podkreślić znaczenie porozumień politycznych zawartych pomiędzy Tymczasowym Rządem Federalnym a przedstawicielami federalnych państw członkowskich. Porozumienia te, dotyczące uznania federalnego charakteru państwa, zostały zawarte w tymczasowej konstytucji z 2012 i zaakceptowane przez władze separatystycznego Puntlandu. Somaliland natomiast pozostał poza porozumieniem, zbudował struktury odrębnego państwa i podtrzymuje deklarację niepodległości.

W kontekście potencjalnych niebezpieczeństw wynikających z wysokiej niestabilności państwa – i doceniając znaczenie konsekwentnie podejmowanych prób zmiany tej niekorzystnej sytuacji – należy pozytywnie zinterpretować Rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ z 31 marca 2022 roku, która upoważniła Radę Pokoju i Bezpieczeństwa Unii Afrykańskiej do rekonfiguracji misji AMISOM i zastąpienia jej Misją Przejściową Unii Afrykańskiej w Somalii (*African Union Transition Mission in Somalia*,

²¹ 2022 Ibrahim Index of African Governance Index Report, MO Ibrahim Foundation, I 2023, [online] <https://mo.ibrahim.foundation/sites/default/files/2023-01/2022-index-report.pdf>, 1 VII 2023.

²² *Fragile States Index 2023*, [online] <https://fragilestatesindex.org/global-data/>, 1 VII 2023.

ATMIS), ze skutkiem od 1 kwietnia 2022²³. Podtrzymując ideę przewodnią AMISOM, definiowaną jako udzielanie stałego wsparcia międzynarodowego dla federalnego rządu Somalii w obliczu trwającego zagrożenia ze strony Al-Shabaab i innych islamskich organizacji terrorystycznych, ATMIS dąży do wspierania działań na rzecz podtrzymywania stabilności i budowy trwałego pokoju w okresie przejściowym, zgodnie z priorytetami określonymi przez Somalię, w tym między innymi: poprzez wzmocnienie wymiaru sprawiedliwości i administracji publicznej, walkę z korupcją, egzekwowanie prawa, zapobieganie przestępczości zorganizowanej oraz wspieranie polityk prowadzonych na rzecz integracji i pojednania. Wśród priorytetowych działań ATMIS pozostają reformy sektora bezpieczeństwa, mające na celu szkolenie zdolnych do skutecznego funkcjonowania somalijskich sił bezpieczeństwa, by w jak najkrótszym czasie państwo mogło samodzielnie przejąć pełną odpowiedzialność za własne bezpieczeństwo.

PRZEBIEG PROCESU AKCESYJNEGO

Somalia swój pierwszy wniosek o przystąpienie do Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej złożyła w 2012 roku, wówczas jednak negocjacje nie zostały podjęte. Oficjalne rozmowy na temat przyjęcia Somalii do Wspólnoty rozpoczęły się dopiero 25 stycznia 2023, wraz z decyzją podjętą na 22. zwyczajnym szczycie szefów państw Wspólnoty, dotyczącą powołania misji weryfikacyjnej. Miała ona ocenić stopień gotowości do akcesji państwa kandydującego. Zespół weryfikacyjny przebywał w Somalii do 3 lutego, oceniając poziom zgodności z kryteriami przyjmowania obcych państw przewidzianymi w Traktacie o ustanowieniu EAC; w tym gotowości państwa kandydującego do przystąpienia do unii celnej i wspólnego rynku, a w przyszłości także do unii walutowej i politycznej. Zespół ten dokonał również analizy współczesnego statusu Somalii w świetle prawa międzynarodowego i ustalił obszary przyszłej współpracy, przede wszystkim w zakresie rozbudowy infrastruktury, energetyki, edukacji i nauki, pokoju i bezpieczeństwa.

W przypadku Somalii kryteria przyjęcia nowych krajów do Wspólnoty analizowane były także w kontekście jej zdolności do ustanowienia i utrzymania gospodarki rynkowej oraz realizacji polityki społecznej i gospodarczej zgodnej z polityką Wspólnoty. Oceniano też potencjalny wkład we wzmocnienie integracji w regionie Afryki Wschodniej oraz wynikający z bliskości geograficznej poziom współzależności między państwem kandydującym a państwami partnerskimi EAC.

Wspomniany powyżej proces weryfikacyjny zakończyć się miał przygotowaniem raportu gotowego do zaprezentowania na 23. zwyczajnym szczycie szefów państw EAC, zaplanowanym na koniec lutego 2023 roku. Lutowe obrady zebranego *ad hoc* nadzwyczajnego szczytu szefów państw EAC zostały jednak zdominowane problemem wznowienia działań zbrojnych we wschodnich prowincjach Demokratycznej Republiki Konga. Przyjęcie sprawozdania z weryfikacji wniosku akcesyjnego Federalnej

²³ Security Council Resolution 2628 (2022) [on Establishment of the African Union Transition Mission in Somalia (ATMIS)], [online] <https://digitallibrary.un.org/record/3967601>, 1 VII 2023.

Republiki Somalii nastąpiło więc dopiero podczas obrad 21. nadzwyczajnego szczytu szefów państw Wspólnoty, zwołanego 31 maja 2023 roku. Po pozytywnym rozpatrzeniu sprawozdania zdecydowano o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych – ze skutkiem natychmiastowym²⁴. Decyzja o pomyślnym zakończeniu procesu akcesyjnego została podjęta w listopadzie na 23. szczycie zwyczajnym szefów państw Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej, wraz z przyjęciem mapy drogowej planowanego procesu integracyjnego. 15 grudnia podpisano traktat akcesyjny, pod którym podpisy złożyli: prezydent Federalnej Republiki Somalii Hassan Sheikh Mohamud, prezydent Republiki Sudanu Południowego Salva Kiir Mayardit (pełniący rotacyjne stanowisko przewodniczącego Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej) oraz Yoweri Museveni – jako gospodarz uroczystości akcesyjnej²⁵.

KONKLUZJE

Wspólnota Wschodnioafrykańska, która obecnie rozciąga się od Oceanu Indyjskiego do Atlantyku, w przededniu akcesji Somalii zajmowała obszar o powierzchni 4,8 miliona kilometrów kwadratowych, z prawie 300 milionami obywateli. W przeciwieństwie do swojej poprzedniczki, która rozpadła się w 1978 roku, współczesna Wspólnota nie tylko działa stabilnie od ponad 20 lat, lecz niemal od samego początku działalności podejmuje odważne działania na rzecz poszerzenia swoich granic poza bezpieczny skład trójki państw założycielskich: Kenii, Ugandy i Tanzanii. Przyłączenie się do Wspólnoty każdorazowo oferowało nowym członkom wymierne korzyści w postaci włączenia do unii celnej i wspólnego rynku, a ich obywatelom prawa do ruchu bezwizowego oraz dostępu do placówek edukacyjnych i rynku pracy.

Doświadczenia Rwandy, przyjętej do Wspólnoty w 2007 roku, wskazują, że akcesja może nie tylko przyczynić się do wzrostu gospodarczego, zmniejszając poziom ubóstwa, lecz także skutecznie wspierać procesy stabilizacyjne. Korzyści te muszą być jednak odpowiednio wykorzystane, a samo przystąpienie do organizacji nie gwarantuje rozwiązania problemów wewnętrznych – co widać na przykładzie Burundi, które także dołączyło do Wspólnoty w 2007, a mimo to do dnia dzisiejszego zmagają się nie tylko z napięciami politycznymi, ale także z poważnym kryzysem ekonomicznym.

Z podobnymi bardzo poważnymi problemami, zarówno politycznymi, jak i ekonomicznymi, zmagają się także Sudan Południowy i Demokratyczna Republika Kongo, przyjęte do Wspólnoty odpowiednio w 2016 i 2023 roku. W obu przypadkach decyzja o sfinalizowaniu procesu akcesyjnego ze strony Wspólnoty była związana z chęcią dostępu do bogatych złóż surowców naturalnych. Szacowano, iż spodziewane zyski ekonomiczne przeważają potencjalne problemy, wynikające z wysokiej dysfunkcyjności obu

²⁴ *21st Extra-Ordinary Summit of the EAC Heads of State*, East African Community, 31 V 2023, [online] <https://www.eac.int/communique/2813-communiqu%C3%A9-of-the-21st-extra-ordinary-summit-of-the-east-african-community-heads-of-state>, 1 VII 2023.

²⁵ *Communiqué on the Signing of the Treaty...*

państw. Jak dotąd nie zaobserwowano zdecydowanego przełamania niekorzystnych trendów rozwojowych, zauważalna jest jednak stabilizacja pozycji rządu centralnego, co w przypadku państw dysfunkcyjnych Afryki Subsaharyjskiej jest bardzo istotnym i często trudno osiągalnym warunkiem początkowym procesu odbudowy.

O rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych w sprawie Somalii zdecydował wielowątkowy splot czynników o charakterze politycznym i ekonomicznym. Somalia, granicząc z Kenią, spełnia podstawowy warunek akcesyjny, jakim jest posiadanie granicy z państwem partnerskim EAC. Z pewnością też posiada cenny atut ekonomiczny w postaci linii brzegowej o długości ponad 3000 km, uznawanej za najdłuższą na kontynencie. Oferuje ona nie tylko pożądaną dostępność do niebieskiej gospodarki Oceanu Indyjskiego, lecz także poprzez Zatokę Adeńską łączy Afrykę z Półwyspem Arabskim i tworzy w ten sposób cenny punkt wyjścia umożliwiający rozwój handlu – i regionalnego, i międzykontynentalnego²⁶.

Oceniając poziom powiązań historycznych, językowych, gospodarczych i społeczno-kulturowych Somalii z państwami partnerskimi EAC, należy wspomnieć o sporej grupie mniejszości somalijskiej w Kenii, której członkowie od dziesięcioleci mieszkają zarówno na obszarach przygranicznych, jak i w dużych miastach²⁷, oraz o stosunkowo nowej grupie imigrantów, którzy zasobni w kapitał wypracowany na Zachodzie zdecydowali się powrócić do Afryki i podjąć działalność w różnych sektorach gospodarki, od hotelarstwa po handel hurtowy i detaliczny²⁸. Wieloletnia obecność w Somalii misji AMISOM wpłynęła także na rozprzestrzenianie się wpływów kultury swahili; proces ten wzmacniali uchodźcy powracający do Somalii z obozów w Kenii.

Podobnie jak w przypadku Sudanu Południowego i Demokratycznej Republiki Konga, w krótkoterminowej perspektywie z akcesji skorzystają przede wszystkim obywatele państwa wstępującego, ze względu na bezwizowy przepływ osób i wynikającą z tego możliwość podjęcia nauki, pracy i inwestycji w krajach partnerskich. Najpoważniejsze obawy wynikające z decyzji o akcesji Somalii, obecne w komentarzach mediów oficjalnych i profili społecznościowych, związane są z bezpieczeństwem, zwłaszcza wobec działalności nie do końca skutecznie spacyfikowanej Al-Shabaab. Z pewnością trzeba będzie też rozwiązać problem napływu potencjalnie dużych grup imigrantów, którzy zechcą poszukać u bogatszych sąsiadów bardziej stabilnego i dostatniego życia.

We wrześniu 2022 roku zawarto umowę przewidującą rozmieszczenie we wschodnich prowincjach Demokratycznej Republiki Konga Sił Regionalnych EAC (*The East African Community Regional Force*, EACRF). Oddziały te faktycznie zostały

²⁶ *EAC Officially Launches the Verification Mission to Assess Somalia's Readiness to Join the Community*, East African Community, 25 I 2023, [online] <https://www.eac.int/press-releases/2711-eac-officially-launches-the-verification-mission-to-assess-somalia-s-readiness-to-join-the-community>, 1 VII 2023.

²⁷ K. Spodaryk, *W poszukiwaniu tożsamości. Somalijska mniejszość w Kenii*, [w:] *Problemy współczesnej Afryki. Szanse i wyzwania na przyszłość*, red. K. Jarecka-Stępień, J. Kościółek, Kraków 2012, s. 115-126.

²⁸ *What Does Somalia's Admission to EAC Bloc Means*, 15 VI 2012, [online] <https://furtherafrica.com/2023/06/15/what-does-somalias-admission-to-eac-bloc-means/>, 1 VII 2023.

rozmieszczone w listopadzie, w prowincji Północne Kivu, gdzie ich dowódcy współpracują z kongijskimi siłami zbrojnymi w celu wspierania procesu politycznego, ochrony ludności cywilnej i egzekwowania porozumień pokojowych. Kwatery główna misji znajduje się w przygranicznej Gomie²⁹. Mandat Sił Regionalnych EAC zakłada jednak ich działalność jedynie na terenie DRK, zaś w przypadku Somalii zapewne z większą skutecznością wykorzystane będzie długoletnie doświadczenie oddziałów AMISOM, współcześnie reaktywowanych w postaci wspomnianej powyżej Misji Przejściowej Unii Afrykańskiej w Somalii (ATMIS).

Trzeba jednak przyznać, że w ostatnich miesiącach sytuacja wewnętrzna w Somalii względnie się ustabilizowała, czemu wydatnie sprzyjała stała obecność oddziałów AMISOM. Analizując motywy decyzji o rozpoczęciu procesu akcesyjnego, należy mieć także na względzie interesy USA i państw zachodnich w Rogu Afryki, w kontekście potrzeby wzmocnienia sojuszu z najsilniejszymi partnerami z tego regionu przeciwko próbom przejęcia wpływów w Somalii przez fundamentalistów islamskich. Z tego też względu czynnik stabilizacyjny był prawdopodobnie o wiele mocniejszy w przypadku Somalii niż na poprzednich etapach rozszerzania składu członkowskiego Wspólnoty. Ważną rolę odegrały z pewnością także problemy bezpieczeństwa Kenii: zagrożenie atakami ze strony terrorystów z Al-Shabaab i potrzeba ułożenia dobrosąsiedzkich relacji z Somalijczykami po obu stronach wspólnej granicy.

Odrębnym zagadnieniem jest status Somalilandu, który podtrzymując decyzję o wystąpieniu z granic państwa somalijskiego z 1991 roku, pozostał poza porozumieniem z 2012, zbudował struktury odrębnego państwa i konsekwentnie składał deklaracje niepodległości. Na opublikowanej przez EAC nowej mapie Wspólnoty (zob. mapa 1) jej granice obejmują także Somaliland, choć na stronie internetowej organizacji nie zamieszczono żadnego komentarza do tej decyzji. Tymczasem już 25 listopada 2023 roku, a więc w momencie ogłoszenia decyzji o pomyślnym zakończeniu procesu akcesyjnego, na stronie ministra spraw zagranicznych Somalilandu ukazał się komunikat o odrzuceniu jednostronnej integracji Somalii ze Wspólnotą Wschodnioafrykańską (EAC). Przystąpienie Somalii do EAC bez zgody Somalilandu odebrano jako naruszenie jego suwerenności i integralności terytorialnej, a także podważenie zasady prawa międzynarodowego. Rząd Republiki Somalilandu wezwał Unię Afrykańską, Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) i państwa członkowskie EAC do uznania, a tym samym uszanowania odrębnej tożsamości i suwerenności Somalilandu oraz jego prawa do prowadzenia samodzielnej polityki zagranicznej³⁰.

Na zakończenie warto zamieścić jeszcze dwie refleksje. Somalia, która w tej części Afryki jest jedynym państwem jednolitym pod względem narodowościowym, kulturowym, religijnym i językowym, gwarantuje wprawdzie, że nie wniesie wraz ze swym członkostwem groźnych sporów etnicznych, wciąż jednak stworzy znaczący precedens, stając

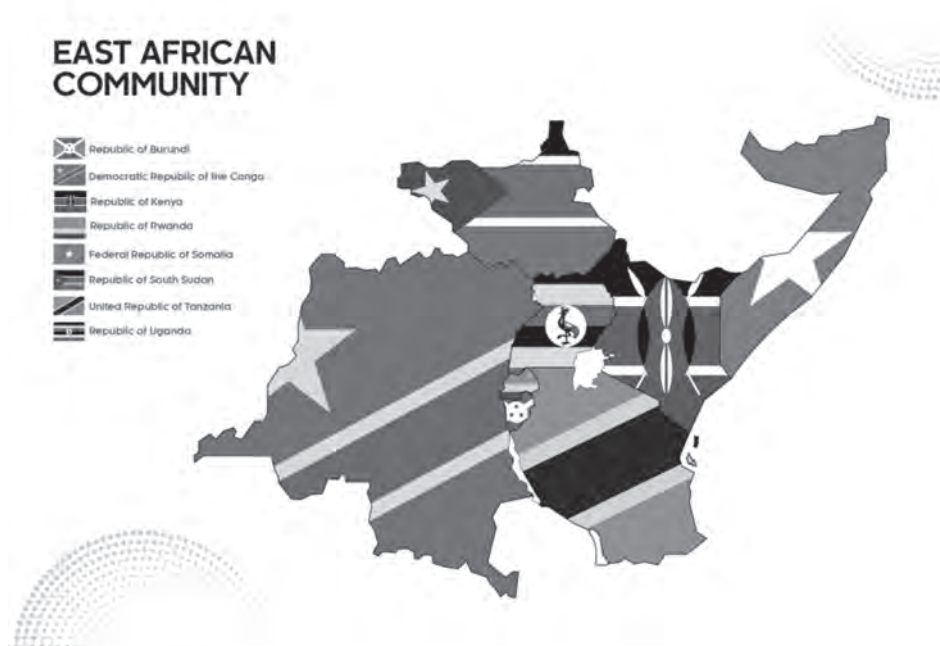
²⁹ *East African Community Regional Force (EACRF)*, East African Community, [online] <https://www.eac.int/eac-regional-force>, 1 II 2024.

³⁰ *For Immediate Release Defending Somaliland's Sovereignty: Refuting Somalia's Unilateral Integration into the East African Community (EAC)*, 25 XI 2023, [online] <https://mfa.govsomaliland.org/article/immediate-release-defending-somalilands-sovereignty-refuting#0>, 27 XII 2023.

się pierwszym członkiem Wspólnoty jednolicie muzułmańskim. Dotychczas, mimo obecności grup mniejszości muzułmańskich we wszystkich państwach członkowskich, nie prowokowała ona poważnych sporów i napięć na tle religijnym, a wielowiekowa tradycja wspólnego sąsiedztwa wypracowała sprawny mechanizm pokojowego współistnienia. Niemniej społeczności muzułmańskie pozostawały wówczas mniejszościami w tych krajach i ich obecność regulowana była rozwiązaniami prawno-obyczajowymi, wynikającymi z konieczności współistnienia, a nie procentowej dominacji.

Druga refleksja dotyczy potencjalnych kierunków dalszego rozwoju Wspólnoty zgodnie z duchem Traktatu z Abudży (1994), postulującym utworzenie Afrykańskiej Wspólnoty Gospodarczej, a także zakładającym, iż na pierwszym etapie współpracy nastąpi rozwój i wzmocnienie kompetencji istniejących już organizacji subregionalnych³¹. Zamieszczona poniżej mapa sugeruje, że być może następnym państwem członkowskim Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej stanie się Etiopia. Z pewnością hipoteza ta, oparta jedynie na zarysie mapy współczesnych granic Wspólnoty, budzi niedowierzenie i zarzut braku racjonalnych podstaw do takiego stwierdzenia. Jednakże warto przypomnieć, że dotychczasowa historia rozwoju terytorialnego granic Wspólnoty nie była przewidywalna.

Mapa 1. Współczesna mapa państw członkowskich i granic Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej

Źródło: *East African Community – One People, One Destiny*, [online] <https://www.eac.int/>.

³¹ *Treaty Establishing The African Economic Community*, Organization of African Unity, 3 VI 1991, [online] https://au.int/sites/default/files/treaties/37636-treaty-0016_-_treaty_establishing_the_african_economic_community_e.pdf, 1 VII 2023.

BIBLIOGRAFIA

- 2022 Ibrahim Index of African Governance – Index Report, MO Ibrahim Foundation, I 2023, [online] <https://assets.iiaag.online/2022/2022-Index-Report.pdf>.
- 21st Extra-Ordinary Summit of the East African Community Heads of State, East African Community, 31 V 2023, [online] <https://www.eac.int/communique/2813-communique%C3%A9-of-the-21st-extra-ordinary-summit-of-the-east-african-community-heads-of-state>.
- AMISOM Background, AMISOM. African Union Mission in Somalia, 8 IX 2015, [online] <http://amisom-au.org/amisom-background/>.
- Bar J., *Accession of the Democratic Republic of the Congo to the East African Community: a Treat to Regional Security or an Opportunity for the Peacebuilding Process?*, „Polish Political Science Review” 2023, vol. 11, no. 1, <https://doi.org/10.2478/ppsr-2023-0007>.
- Bar J., *Przystąpienie Republiki Sudanu Południowego do Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej (East African Community, EAC): geneza i przebieg procesu akcesyjnego*, [w:] *Bilad as-Sudan. Kultura i polityka*, red. W. Cisło, J. Różański, M. Ząbek, Pelplin 2016, *Bilad as-Sudan*, 4.
- Communiqué on the Signing of the Treaty of Accession of the Federal Republic of Somalia to the Treaty for the Establishment of the East African Community*, East African Community, 15 XII 2023, [online] <https://www.eac.int/communique/2991-communique-on-the-signing-of-the-treaty-of-accession-of-somalia-to-the-eac-treaty>.
- EAC Officially Launches the Verification Mission to Assess Somalia's Readiness to Join the Community*, East African Community, 25 I 2023, [online] <https://www.eac.int/press-releases/2711-eac-officially-launches-the-verification-mission-to-assess-somalia-s-readiness-to-join-the-community>.
- EALA MPs Want to Help Break Deadlock in South Sudan Peacetalks*, NTV, 23 IV 2018, [online] <https://www.ntv.co.ug/news/international/4522060-4545608-mpfdn2z/index.html>.
- East African Community – One People, One Destiny*, [online] <https://www.eac.int/>.
- East African Community Regional Force (EACRF)*, East African Community, [online] <https://www.eac.int/eac-regional-force>.
- For Immediate Release Defending Somaliland's Sovereignty: Refuting Somalia's Unilateral Integration into the East African Community (EAC)*, 25 XI 2023, [online] <https://mfa.govsoomaliland.org/article/immediate-release-defending-somalilands-sovereignty-refuting#0>.
- Fragile States Index 2023*, [online] <https://fragilestatesindex.org/global-data/>.
- Katembo B.I.M., *Pan Africanism and Development: The East African Community Model*, „The Journal of Pan African Studies” 2008, vol. 2, no. 4.
- Kłosowicz R., *Konteksty dysfunkcyjności państw Afryki Subsaharyjskiej*, Kraków 2017, *Studia nad Rozwojem*.
- Lizak W., *Afrykańskie instytucje bezpieczeństwa*, Warszawa 2012.
- Mandate*, UNSOM, [online] <https://unsom.unmissions.org/mandate>.
- Matambalya F.A.S.T., *Challenges of the EAC Common Market*, [w:] *Deepening East African Community (EAC) Integration*, red. H.M. Stahl, Dar es Salaam 2007.
- Milestones of EAC Integration*, East African Community, [online] <https://www.eac.int/eac-history>.

- Onyango-Obbo Ch., *Somalia Is Not Just Applying to Join East African Community, It Is Being Invited in The East African*, *The EastAfrican*, 4 II 2023, [online] <https://www.theeastafrican.co.ke/tea/oped/comment/somalia-is-not-just-applying-to-join-east-african-community-it-is-being-invited-in-4110898>.
- Overview of EAC*, East African Community, [online] <https://www.eac.int/overview-of-eac>.
- Pillars of EAC Regional Integration*, East African Community, [online] <https://www.eac.int/integration-pillars>.
- Popławski B., *Somalia 1990-2006*, Portal Spraw Zagranicznych, 14 II 2007, [online] <https://psz.pl/116-bezpieczenstwo/blazej-poplawski-somalia-1990-2006>.
- Problemy regionalne Azji, Afryki i Bliskiego Wschodu u progu XXI wieku*, red. A. Mania, M. Grabowski, J. Mormul, Warszawa 2018.
- Security Council Resolution 2628 (2022) [on Establishment of the African Union Transition Mission in Somalia (ATMIS)]*, [online] <https://digitallibrary.un.org/record/3967601>.
- Sobolewska-Myślik K., *Zmiana polityczna. Reorientacja perspektywy badawczej*, [w:] *Studia z teorii zmiany politycznej*, red. A. Mania, Kraków 1994, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Nauk Politycznych*, 53.
- Somalia*, [online] <https://fragilestatesindex.org/country-data/>.
- Spodaryk K., *Lata nadziei, lata rozczarowań. Interwencje wojskowe w Somalii po 2006 roku*, Kraków 2018.
- Spodaryk K., *W poszukiwaniu tożsamości. Somalijska mniejszość w Kenii*, [w:] *Problemy współczesnej Afryki. Szanse i wyzwania na przyszłość*, red. K. Jarecka-Stępień, J. Kościółek, Kraków 2012.
- Summit Adopts Verification Report of Somalia to Join EAC*, East African Community, 6 VI 2023, [online] <https://www.eac.int/press-releases/2817-summit-adopts-verification-report-of-somalia-to-join-eac>.
- Tłałka K., *Somalia. Upadek i odbudowa*, Toruń 2018.
- Treaty Establishing the African Economic Community*, Organization of African Unity, 3 VI 1991, [online] https://au.int/sites/default/files/treaties/37636-treaty-0016_-_treaty_establishing_the_african_economic_community_e.pdf.
- The Treaty for the Establishment of the East African Community*, Arusha 2002, [online] https://www.eala.org/uploads/The_Treaty_for_the_Establishment_of_the_East_Africa_Community_2006_1999.pdf.
- What Does Somalia's Admission to EAC Bloc Means*, 15 VI 2012, [online] <https://furtherafrica.com/2023/06/15/what-does-somalias-admission-to-eac-bloc-means>.
- Yin R.K., *Case Study Research. Design and Methods*, Los Angeles–London 2009.

Joanna BAR – profesor UJ, doktor habilitowany, politolog, historyk i etnolog; profesor w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek Polskiego Towarzystwa Afrykanistycznego i Jagiellońskiego Centrum Studiów Afrykanistycznych. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół przemian społeczno-politycznych w państwach Afryki Wschodniej ze szczególnym uwzględnieniem współczesnych przemian społeczno-politycznych w Rwandzie, Tanzanii i Burundi.